

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

בירור באכילת רמון ואמירת שנרבה זכויות כרמון ולא שירבו זכויותינו אות ה'

מפתח ענינים ראש השנה תשפ"ז

א, זה שמי וזה זכרי שם א"ד מורה על ימי
הדין ביאור המהרש"א
ב, עשיית התרת נדרים בערב ראש בשנה
ג, כי הוא על ימים יסדה נראה מיותר בפסוק
ביאור הענין
ד, אמירת שנה טובה ומתוקה ובשם ומלכות,
על תפוח בדבש דייקא
ה, בירור באכילת רמון ואמירת שנרבה
זכויות כרמון ולא שירבו זכויותינו,
ו, עלי נתכוין לפטור את מי שאינם מכוונים
בתפילתם
ז, היום הזה תחילת מעשיך הרי הבריא
התחילה בכ"ה אלול, ביאור המהרש"א
ח, למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך הוא
בראש השנה גם בגימטריא וברמז
ט, הכתוב וכעסותה צרתה מבואר ע"ד מעשה
שהיה אצל החידושי הרי"ם
י, קולו של יעקב מבטל את הקטרוג של עשוי
יא, מלכיות זכרונות שופרות הם כנגד ג'
עיקרים מהרש"א
יב, ביאור בספר העיקרים בג' העקרים שהם
כנגד מלכיות זכרונות שופרות
יג, במחלוקת בדרך האמונה נחלקו רבי יוסי
ורבי יהודה במלכיות
יד, טעם לתקיעת שופר בקרן מצינו בתפילת
חנה
טו, לערבב את השטן י"ל להפוך
את השטן מקטגור לסגור
טז, בפיוט ונתנה תוקף יש לבאר הקושיות
העולות שם
יז, ימחו על קידוש שמך הוא לימוד זכות של
אברהם ויעקב אבינו
יח, ביאור כפתור ופרח בפיוט ובבן הנעקד
ואם כבנים אם כעבדים
יט, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו הוא תשרי
שעכשיו נברא עיון יעקב
כ, ביאור הכתוב אני ראשון ואני אחרון,
ומבלעדי אין אלקים
כא, ביאור בפיוט, אם תמצה עמך הדין
כב, ביאור בפיוט באין מליץ יושר מול מגיד
פשע
כג, ביאור בפיוט תעבור על פשע ותמחה
אשם

כד, קולו של יעקב מבטל את הקטרוג של
עשוי
כה, הבן יקיר לי אפרים למה לא אמר כי ילד
שעשועים
כו, אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם
שלא אצטרך למלוך בכח
כז, ביאור המהרש"א למה בעשיית נקרא
הקב"ה מלך ולא קל

א, זה שמי וזה זכרי שם א"ד מורה על ימי הדין ביאור המהרש"א

כתב המהרש"א (קידושין דף עא עמוד א) כתיב
זה שמי וזה זכרי כו' נכתב בי"ה ונקרא בא"ד
כו' ואמרינן בעלמא (פסחים נ' א') דהיינו
בעוה"ז אבל בעוה"ב נקרא ככתיבתו בי"ה

והכונה כי בעוה"ז הוא מדת הדין שולט
בשיתוף הרחמים כבריאתו ששיתף הקדוש
ברוך הוא הרחמים והדין כמ"ש (בראשית ב'
ד') ביום ברא ה' אלקים וגו' וע"כ הכתיבה
שם הרחמים והקריאה שם הדין,

אבל עוה"ב כולו רחמים ואז יהיה השם שלם
קריאתו ככתיבתו דבעוה"ז נקרא אדני"י
שהוא הזכרה מורה על הדין,

שע"כ נקרא ר"ה שהוא יום הדין יום הזכרון
ושם אדני"י מורה ע"ז, **א' הוא ר"ה וי' הוא**
יו"כ וביניהם מלת דן שבאותן י' ימים שבין
ר"ה ליוה"כ הם ימי הדין

וע"כ בעוה"ב שכולו רחמים יהיה זכרו ג"כ
שהיא הקריאה משתנה כולו לרחמים

וגם בעוה"ז כשמזכיר השם בתפלתו יהיה
עיקר כונתו על הרחמים דיש אם למסורת
שהיא הכתיבה כמ"ש בטור או"ח

וזה כונת הכתוב דרשו ה' בהמצאו דהיינו
שיהיה הדרישה והכונה בלב בהמצאו
ככתיבתו, אבל קראוהו אינו כן אלא בשם

פרפראות פאר

אחר והוא השם בהיותו קרוב אליו כקריאתו שהוא אדניי היכל ההויה, ודו"ק, עכ"ל המהרש"א

ב, עשיית התרת נדרים בערב ראש בשנה

איתא בגמרא (שבת דף לב עמוד ב) בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים, שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך. איזה הן מעשה ידיו של אדם - הוי אומר: **בניו ובנותיו של אדם.**

יש לבאר, למה מעשה ידיו הם בניו ובנותיו של אדם, וכי כל מה שעושה אין זה מעשה ידיו,

כתב המהרש"א (ראש השנה דף כז עמוד א ד"ה, כמאן מצלין האידנא) כר"א דאמר בתשרי נברא עולם כו'. וכבר כתבנו דבפרקי ר"א (פרק ח') מפורש דתחלת הבריאה ביום א' היה בכ"ה באלול וביום ו' (הוא) נברא אדם וע"ש זה נקרא ר"ה תחלת מעשיך שהאדם היה תכלית של כל הבריאה וכאלו לא נברא שום דבר קודם בריאת אדם ונקרא ר"ה תחלת מעשיך שהאדם הוא עיקר המעשים ומסיים זכרון ליום ראשון שע"כ נקרא יום ו' ר"ה שבו נברא האדם זכרון שהוא זכרון ליום ראשון שיהיה יום זה ראשון של השנה אבל **יום כ"ה באלול לא נקרא יום ראשון אלא יום א' מטעם המפורש במדרשות (בראשית רבה פרק ג') שבו היה ה' אחד:**

כתב המהרש"א (ראש השנה דף י עמוד ב) בתשרי נברא העולם כו'. יצא לנו מאלו דברים כי לכך נקבע ראש השנה באחד בתשרי לפי שהעולם נברא בו דהיינו האדם ובו בא האדם לדין על שחטא ושב אדם הראשון והקב"ה ברחמים שברא העולם מחל לו וע"כ בו ביום נבראו אבות אברהם ויעקב ע"ש מדת חסד ורחמים והוא סימן לבניהם לבא עמהם ברחמים בדין ביום הזה אבל יצחק שהוא מדת הדין נברא בפסח שבו היה שולט מה"ד על המצריים במכת בכורות וישראל נגאלו בו ע"י מה"ד הקשה על המצריים:

מבואר, כי מעשיו של הקב"ה הם בניו ובנותיו כנאמר תחילת מעשיך וביאור המהרש"א, לפיכך מעשיו של אדם הם בניו ובנותיו,

ראש השנה תשפ"ז

יש לומר, דלפיכך עושים התרת נדרים בער"ה, כי אלו מעשה ידיו של הקב"ה ואלו מעשה ידיו של האדם

ג, כי הוא על ימים יסדה נראה מיותר בפסוק ביאור הענין

כתיב (תהלים כ"ד) "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו', "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה",

יש לשאול, למה הוסיף דהע"ה "כי הוא על ימים" יסדה, שנראה כנתינת טעם למה לה' הארץ ומלואה,

ביאור בכוונת הכתוב על ימים יסדה

אפשר לבאר עפ"י מה דאיתא בגמרא (ב"מ כ"ד) המציל מזוטו של ים וכו' הרי אלו שלו, והטעם משום שנתיאשו והופקעה בעלותם,

לפי"ז אפש"ל, מכיון שהקב"ה ברא את העולם על ימים ועל נהרות, יאמר האומר, כי עשה כן כי רצה הקב"ה להפקיע את בעלותו על העולם, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול,

על זה אומר דוד המלך, הרי כולם יודעים שה' ברא את העולם ולה' הארץ ומלואה, א"כ למה צריך להכריז "לה' הארץ ומלואה" אלא לומר למהרהר, שהקב"ה לא הפקיע בעלותו, ע"י זה שעל ימים יסדה, ורק הקב"ה, הוא בעה"ב של העולם כולו. וזהו, "לה' הארץ ומלואה וגו', וצריך אני להכריז זאת, כי, הוא "על ימים יסדה".

ד, אמירת שנה טובה ומתוקה ובשם ומלכות, על תפוח בדבש דייקא

התפוח הוא המיוחד שבסימנים כמבואר בשו"ע

הפרי היחיד שהפסוק אומר עליו שהוא מתוק

כתיב (שיר השירים ב' ג'), **כתפוח** בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי,

יש להבין ההבדל בין רוביא שאומר שירבו זכויותינו, לבין הרמון שאומר נרבה זכויותינו,

דהכי איתא בכל ספרי ההלכה מהאבודרהם והמחזורים עד המטה אפרים וטעמי המנהגים, ולפלא יחשב מה שהרבה מדפיסים הדפיסו לומר ברמון **שירבו זכויותנו** ולא **נרבה זכויות כרמון, וזה אינו,**

ויש לבאר, ע"ד הא דאיתא בגמרא, (עירובין דף יט עמוד א) דאמר ריש לקיש: פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן קל וחומר ממזבח הזהב, מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור, **פושעי ישראל שמליאין מצות כרמון** שנאמר **כפלח הרמון רקתך**. ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תיקרי רקתך אלא ריקתך, שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון - על אחת כמה וכמה.

עפ"י יש לומר, ההבדל בי ירבו לנרבה, שירבו אין המשמעות שאנחנו צריכים להרבות אלא שיתרבו, ובנרבה הפירוש שאנחנו צריכים להרבות הזכויות, ולכן **ברמון** שגם ריקנים מלאי מצוות, יוכלו לפרש שאין אנו צריכים להרבות יותר, לכן יש לומר **שנרבה**, כלומר שעלינו להרבות זכויות, ולא להסתפק במה שריקנים מלאים כרמון,

שוב מצאתי שעל דרך אופן זה, מבואר בפרי מגדים ובפרי חדש סימן תקפ"ג, וכן באלף למגן על המטה אפרים.

עוד צ"ל ברמז, כי ברמון ישנם 613 גרעינים כמנין המצוות.

ו, עלי נתכוין לפטור את מי שאינם מכוונים בתפילתם

כתיב (שמואל א' פרק א' יג), "וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה",

איתא בגמרא (ברכות ל"א ע"א), אמר רב המנונא **כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה**, וחנה היא מדברת על לבה, מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו,

איתא בגמרא (עירובין ס"ה ע"א), יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום

כתיב (שופטים פרק יד פסוק י"ח) **"מה מתוק מדבש ומה עז מארי ויאמר להם לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי"**

כתיב (יחזקאל פרק ג' פסוק ג') **"ויאמר אלי בן אדם בטנך תאכל ומעיך תמלא את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך ואכלה ותהי בפי כדבש למתוק"**,

אפשר לומר, שזה הטעם שאומרים שנה טובה ומתוקה על תפוח בדבש דייקא, ובשם ומלכות.

ה, בירור באכילת רמון ואמירת שנרבה זכויות כרמון דייקא

כתב האבודרהם בסדר ליל ראש השנה, אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל אינש למחזי בריש שתא ק'רי ר'וביא כ'רתי ס'ילקא ת'מרי ס'ימן כ'רקסתא, ובתשובת הגאונים כתוב וכן מנהג כל החכמים שמקריבין לפניו בראש השנה טנא שיש בו דלועין ופול המצרי כרישין ושלקות ותמרים ומניחין ידיהן על כל אחד מהן ומוציאין משמותם סימן טוב ואומרים על דלעת קרא יקרע גזר דיננו ועל הפול רוביא ירבו זכויותנו ועל הכרתי יכרתו שונאינו ועל התרדים סילקא יסלקו עונותינו ועל התמרים יתמו עונותינו ומוסיפין עוד רמון ואומרים עליו **נרבה זכויות כרמון**, ויש אומרה בלשון יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיקראו לפניך זכויותינו ושיקרע גזר דיננו יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיתרבו זכויותינו וכן כולם עכ"ל אבודרהם,

שו"ע או"ח (סימן תקפג א) דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה, יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא דהיינו תלתן, כרתי, סילקא, תמרי, קרא. וכשיאכל רוביא יאמר: **יה"ר שירבו זכויותינו**; כרתי, יכרתו שונאי ה'; סלקא, יסתלקו אויבינו; תמרי, יתמו שונאי ה'; קרא, יקרע גזר דיננו ויקראו לפניך זכויותינו: הגה - ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש (טור), ואומרים: תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. **ויש אוכלים רמונים ואומרים: נרבה זכויות כרמון**; ונוהגין לאכול בשר שמן וכל מיני מתיקה (מרדכי דיומא),

פרפראות פאר

שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר, לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין וכו', מאי יכולני לפטור דקאמר מדין תפלה, ע"כ,

כתב רש"י, יכולני לפטור - לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא, לומר שהן **שיכורים** ואין נתפשין על עונם, מדין תפלה - אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה, יכול אני לפטור, עכ"ל רש"י,

אפשר לומר, שכאשר שמע עלי את תפילתה, וראה כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה, וראשונה, שהמתפלל צריך שיכווין את לבו, מיד ויחשבה עלי לשיכורה, וכוונתו לרמוז, שמי, שלא יהיה מתפלל בכוונה יכול לפטור ע"י טענה שהן **שיכורים** ואין נתפשין על עונם,

ז, היום הזה תחילת מעשיך הרי הבריאה התחילה בכ"ה אלול, ביאור המהרש"א

איתא בגמרא (ראש השנה דף כז עמוד א) אמר רב שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כמאן - כרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם.

כתב המהרש"א בפרקי ר"א מפורש דתחלת הבריאה ביום א' היה בכ"ה באלול, וביום ו' נברא אדם הראשון, א"כ איך נאמר כי יום זה כלומר יום ו' שהוא ראש השנה שהוא תחילת מעשיך הרי ההתחלה היה ביום ראשון,

אלא צ"ל כי ע"ש זה נקרא ר"ה תחלת מעשיך שהאדם היה תכלית של כל הבריאה, וכאלו לא נברא שום דבר קודם בריאת אדם ונקרא ר"ה תחלת מעשיך שהאדם הוא עיקר המעשים ומסיים זכרון ליום ראשון שע"כ נקרא יום ו' ר"ה שבו נברא האדם זכרון שהוא זכרון ליום ראשון שיהיה יום זה ראשון של השנה אבל יום כ"ה באלול לא נקרא יום ראשון אלא יום א' מטעם המפורש במדרשות שבו היה ה' אחד, עכ"ל **המהרש"א**

ראש השנה תשפ"ז

ח, למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך הוא בראש השנה גם בגימטריא וברמז

כתב המהרש"א (ראש השנה דף טז/א) וע"פ מדרש הזה דאדם נברא ביום ו' ובשעה י"א נידון יש לכוון הפסוקים שאמר "למשפטיך עמדו היום" גוי' שאמר לעיל מיניה "כוונת ארץ ותעמוד" ובו ביום שכוונת ארץ ונגמרה הבריאה דהיינו ביום ו', למשפטיך עמדו היום, אדם וחוה לדון לפניך כי הכל עבדיך שהוא סימן לבניו שביום הזה לדורות יהיו הכל ביום זה עבדיך ואתה מלך לדונם אז כמ"ש אנו עבדיך ואתה מלכנו וע"כ אומרים מלך במקום אל בר"ה עכ"ל המהרש"א

כתיב (תהלים קי"ט צ"א)

489	=	למשפטיך
120	=	עמדו
61	=	היום
30	=	כי
55	=	הכל
106	=	עבדיך
861	=	ס"ה
501	=	ראש
361	=	השנה
861	=	ס"ה

חושבנא דדין כחושבנא דדין.

וברמז, ל'משפטיך ע'מדו ה'יום, הוא ר"ת על"ה, והוא ע"ד עלה אלוקים בתרועה מכסא דין לכסא רחמים,

ט, הכתוב וכעסותה צרתה מבואר ע"ד מעשה שהיה אצל החידושי הרי"ם

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א), א"ר לוי, שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו. פנינה,

דכתיב (שמואל א' ו') וכעסותה צרתה גם כעס בעבור הרעימה.

כתב רש"י (בבא בתרא טז ע"א), **בעבור הרעימה**, שתתרעם על שהיא עקרה ותתפלל.

כתב רש"י (שמואל א פרק א פסוק ו), **בעבור הרעימה** - שתתאונן, ורבותינו אמרו בעבור הרעימה שתתפלל ולשם שמים נתכוונה,

מאיר עיני הגולה (אות תקנ"ז), פ"א אמר רבינו זצ"ל לאי מאנשיו שהיה חשוכי בנים לי"ע,

ובעת לקחו פרידת שלום ממנו בנסעו לביתו הזכיר אי"ע לפני רבינו שיוושע להפקד בזש"ק, אמר לו בזה"ל ראה שלא תבוא לפני עוד קודם שיהי לך בן זכר,

ונסע לביתו ושהה שם יותר משנה ובראותו שעדיין לא נפקד נסע שוב לגור לרבינו זצ"ל והתנצל לפניו שלא היה יכול להתאפק בביתו שלא לראות פני רבינו לכן בא אליו,

והשיב לו רבינו זצ"ל חשבתי שתבין מה לעשות הלא לחסידות צריכים להיות גם מבין דבר כי אחר שנשתוקקת לבוא אלי היית צריך לפנות בזה אל השי"ת ולהתפלל לפניו ע"ז שגדול צערך במה שהנך רוצה ליסע אל הרבי ואינך יכול ליסע מפני פקודתו של הרבי עליך ואז היה השי"ת עוזר לך להפקד בזש"ק כדי שתוכל ליסע אל הרבי ואתה לא כן עשית כי התפללת בביתך להשי"י שתוושע בבן זכר ועל פקודתי לא השגחת כי כשבא בלבך השתוקקות ליסע לפה עשית כן ולא התפללת להשי"י שיסיר ממך המניעה עכד"ק,

עד"ז יש לבאר, שזו היתה כוונתה של פנינה, שגם אם אינה יכולה להתפלל על זש"ק, יכולה שתתפלל כי אינה יכולה לשאת את הצער הזה.

י, קולו של יעקב מבטל את הקטרוג של עשיו

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"א) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, לערבב את השטן,

איתא, בשעה שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשיו,

אפשר לפרש, מ"ש **הקול קול**, יעקב, שתי פעמים, הם רמז לתקיעות דמיושב, ותקיעות דמעומד, לערבב את **השטן**, זה **עשיו**, וזהו, בשעה **שהקול קול** יעקב, דהיינו תקיעות **דמיושב ומעומד**, אז אין הידים ידי עשיו, ואין שליטה לשטן, ולכן תוקעין ומריעין כשהן **יושבין** ותוקעין ומריעין כשהן **עומדין**, לערבב את השטן,

יא, מלכיות זכרונות שופרות הם כנגד ג' עיקרים מהרש"א

כתב המהרש"א (ראש השנה דף לב עמוד ב ד"ה כי ה' הוא האלקים) מבואר, **שהמלכיות זכרונות ושופרות** הם נגד ג' **העיקרים** שהם **מציאות השם יחודו ואחדותו**, **תורה מן השמים**, ו**שכר ועונש**,

מלכיות שתמליכוני עליכם וכל פסוקי מלכיות מורים על מציאותו ואחדותו

זכרונות שיעלה זכרוננו לטובה בשכר טוב שההפך בעונש וכל פסוקי זכרונות מורים ע"ז

שופרות על עיקר תורה מן השמים בקול שופר כמו שמורים ע"ז הפסוקים.

יב, ביאור בספר העיקרים בג' העקרים שהם כנגד מלכיות זכרונות שופרות

והמורה על היות ג' העקרים הללו שרש ויסוד לאמונה אשר בה יגיע האדם אל הצלחתו האמתית, הוא מה שייסדו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת מוסף של ראש השנה ג' ברכות, שהם מלכיות זכרונות ושופרות, שהם כנגד ג' עקרים הללו, להעיר לב האדם כי בהאמנת העקרים הללו עם סעיפיהם ושרשיהם כפי מה שראוי יזכה האדם בדינו לפני השם.

כי ברכת **מלכיות** היא כנגד עקר מציאות השם, ויורה על זה נוסח הברכה, על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך, להעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון, לתקן עולם במלכות שדי וכו', יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון, ויקבלו כולם את עול מלכותך.

וכן ברכת **זכרונות** תורה על ההשגחה והשכר והעונש, וכן יורה נוסח הברכה, אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם לפניך נגלו כל תעלומות וכו'.

וברכת שופרות היא לרמוז על העקר השלישי שהוא תורה מן השמים, ועל כן היא מתחלת אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמהם, מן השמים השמעתם קולך וכו', ולפי שמתן תורה היה באמצעות קול שופר חזק מאד כמוהו לא נהיה מן העולם, נקראת שופרות, כי הקולות והלפידים שהיו שם כבר

יג, במחלוקת בדרך האמונה נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה במלכות

בג' פסוקים נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה אם ניתן לצרפם לפסוקי מלכות בראש השנה

איתא בגמרא (ראש השנה ל"ב ע"ב) **שמע** ישראל ה' אלקינו ה' **אחד** (דברים ו' ד') **מלכות**, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר, **אינה מלכות**.

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים (דברים ד' ל"ט) אין עוד, **מלכות**, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר, **אינה מלכות**.

אתה הראת **לדעת** כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו (דברים ד' ל"ה) - **מלכות**, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: **אינה מלכות**.

כתב המהרש"א (ראש השנה ל"ב ע"ב כי ה' הוא האלקים), לפי שיש לאדם להאמין במציאות השם **בקבלה על פי התורה**,

ועוד נוסף להשיג **בשכלו** מציאות השם וחידוש עולם כמפורש בפסוק (ישעיהו מ' כ"ח) **הלא ידעת אם לא שמעת** גוי כמ"ש פ"ק דתעניות, (תענית ב' ע"א),

כדכתיב (דברים פרק לב ג') "כי שם ה' **אקרא הבו גודל לאלקינו** הצור תמים פעלו", על כן אני **אקרא** לכם בתורה מציאות השם וחידוש עולם, בראשית ברא אלקים וגוי **דהיינו בקבלה**,

אבל אתם תוסיפו בזה **והבו גודל לאלהינו** לידע זה במופת **וידעת השכל** והיינו **הצור תמים פעלו**, כי מצד **פעולתו שבעולם** יש להשיג מציאותו ואחדותו כמפורש פ"ק דתעניות ע"ש, **עכ"ל המהרש"א**,

עוד כתב המהרש"א (תענית ב' ע"א ד"ה כתיב הכא) (איוב ה' ט') "עושה גדולות ואין **חקר**", וכתוב התם (ישעיהו מ' כ"ח) "הלא ידעת וגוי **ואין חקר** לתבונתו", באה הג"ש מאין **חקר** לאין **חקר** ע"פ מ"ש,

הגם שיש לאדם להשיג ולחקור במציאות העולם ובבריאתו מתוך הטבעיים, מ"מ מה שלא ישיג יתלה בקוצר השגתו בזה, וכי הוא עמוק ומי ימצאנו, וכמ"ש פ' אין דורשין במכוסה ממך בל תחקור במה שהורשית התבונן,

היו בעולם כיוצא בהם או ממינם, אבל קול השופר בזולת שופר לא היה מעולם ולא היה כן עד זמן הגאולה, שהיא שעה שתתפרסם תורת האמת בפני כל העולם, ועל אותה שעה נאמר וה' אלהים בשופר יתקע (זכריה ט' יד), כפי דעת קצת החכמים

וכבר ראיתי מי שכתב שהשופרות רמז לעקדת יצחק, ואינו כן, שאלו היתה ברכת השופרות רמז לעקידה, היה ראוי לזכור בה עקידת יצחק לא בזכרונות כמו שנזכרה, ואולם הביאם לזה מה שמצאו לרבותינו ז"ל כי התקיעה בשופר של איל זכר לאילו של יצחק, ואין זה כלום, כי התקיעה בשופר של איל אמרו שהוא זכר לאילו של יצחק, אבל לא התקיעה בשלוח, ולא ברכת השופרות.

ולרמוז אל שלשת העקרים הללו שהם סבת ההצלחה כללם ישעיה בפסוק אחד, אמר כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו (ישעיהו ל"ג כ"ב),

אמר ה' שופטנו לרמוז על עקר ההשגחה, ועל דרך קרוב מצדיקי מי יריב אתי נעמדה יחד וגוי (ישעיהו נ' ח'), כלומר ומזה הצד ראוי שנזכה בדין.

ואמר ה' מחוקקנו לרמוז על תורה מן השמים שהוא העקר השני, כי מחוקק יקרא נותן התורה, כמו כי שם חלקת מחוקק ספון (דברים ל"ג כ"א), שנאמר על משה לפי שנתנה תורה על ידו. ואמר זה על דרך שמעו אלי יודעי צדק עם תורתני בלבם אל תיראו חרפת אנוש וגוי (ישעיהו נ"א ז'), כלומר אף אם לא נזכה בדין מצד שהוא שופטנו, לפי שהשופט אי אפשר לו לעבור על החק המונח מאחר, הנה מצד שהוא נותן התורה והוא המניח החקים ראוי שנזכה בדין.

ואמר ה' מלכנו לרמוז על העקר השלישי שהוא מציאות השם שהוא מלך על כל העולם ונקרא ביחוד מלך ישראל וגואלו, ולומר כי אף אם מצד היותו מחוקק לא ירצה להעביר על החק, מכל מקום מצד היותו מלכנו ראוי שיושיענו, כי המלך יש לאל ידו לעבור על החק ולעשות מה שירצה כדי להושיע את עמו.

ועל כן סיים הוא יושיענו, כלומר כי אחר **ששלשת העקרים הללו שעקר הצלחת האדם תלוי בהאמתם** יש לנו בהם יתרון על כל העולם, ראוי שיושיענו ביחוד על כלם. **עכ"ל ספר העקרים**.

פרפראות פאר

וז"ש הלא ידעת אם לא שמעת וגו' בורא וגו', ר"ל גם בלאו שמיעה מתוך התורה בראשית ברא, שהוא בקבלה,

הלא אפשר שידעת מתוך החקירה בזה, ומסיים אף על פי שהורשית להתבונן בזה מ"מ אין חקר לתבונתו, ומה שלא תשיג תתלה בקוצר השגתך ועומק המושג ממך, עכ"ל המהרש"א,

מבואר, כי הידיעה, הוא האמונה בהשי"ת ע"י ידיעה בהשגה מופתית, נוסף על האמונה מצד הקבלה מצד אבותיו בלבד, כאשר האריך בעל חובת הלבבות בשער היחוד,

וכ"כ השל"ה בפרק עשרה מאמרות, כי וידעת היום והשבות וגו' כי ה' הוא האלוקים, זו ידיעה בהשגה מופתית, בנוסף על הקבלה מצד אבותיו, ע"כ,

מהי האמונה המשובחת שיבור לו האדם

כבר הדיו נשפך כמים והקולמוס נשתבר כפליים, מהי האמונה המשובחת שיבור לו האדם, האמונה בקבלה בלבד, או שיש להוסיף ולחקור גם ע"י ידיעה בהשגה מופתית כדי להגיע לאמונה שלימה,

בעל המחבר הספר "לב טוב" פירוש על ה"חובת הלבבות", נתן אל לבו לירד השדה וללקט באמרים, דבר דיבור על אופניו,

להביא את אלה הדורשים בשבח האמונה עפ"י קבלה בלבד, ואת האמונה עפ"י חקירה הם דורשים לגנאי,

והביא גם את אלה הדורשים בשבח האמונה גם ע"י ידיעה מופתית וחקירה,

האמונה טובה, והחקירה תועבה

בשו"ת "חות יאיר" סימן רי"ט, כתב ואפילו בייג עיקרי הדת שמוטל על כל איש ישראל להאמין בררנו והוכחנו שהאמונה חיובית וטובה והחקירה תועבה אף כי לכאורה מדברי הרמב"ם במורה נבוכים משמע דלא נקרא אמונה כלל אם לא ע"צ הבירור מתוך החקירה, מ"מ ביררנו משאר דבריו שא"א לתפסם כפשוטן רק נאמינם בקבלה אמונת אומן.

ראש השנה תשפ"ז

הויכוח בין שני הגיסים היעב"ץ ובעל העקיזה

וכבר נחלקו בזה הני תרי צנתרא דדהבה הלא המה, בעל העקיזה זצ"ל רבי יצחק ארעמה שהיה אחיה של זוגי של החסיד יעב"ץ זצ"ל, שחיבר ג' ספרים על ההתרחקות מהחקירות והפילוסופיא, ה'ה "מאמר האחדות" יסוד האמונה" ואור החיים", ומנגד, גיסו בעל העקיזה שחיבר את ספרו עקיזת יצחק על יסוד הפילוסופיא,

ביאור המחלוקת בין רבי יוסי ורבי יהודה היא במחלוקת הנ"ל

מבואר, כי הידיעה הוא האמונה ע"י חקירה, "וידעת היום" אתה הראת לדעת" "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" וכידוע ע-ד שבשמע ישראל הם אותיות גדולות ומודגשות והם אותיות דע, כלומר היא הידיעה,

לפי הנ"ל יש לפרש, כי המחלוקת בין רבי יוסי ורבי יהודה היא, אם קבלת מלכות ע"י ידיעה וחקירה זו היא הקבלת מלכות האמיתית, וע"ז אומר רבי יוסי שהיא מלכות, ורבי יהודה סבר, שקבלת מלכות אמיתית היא האמונה ע"י שמיעה וקבלה ואין צריך לחקור, וכבר נפסקה הלכה כרבי יוסי.

יד, טעם לתקיעת שופר בקרן מצינו בתפילת חנה

כתיב (ספר שמואל א פרק ב' א') "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה',

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"א), אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות,

מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ובמה בשופר,

איתא בגמרא (מגילה י"ד ע"א, הוריות י"ב ע"א, כריתות ו' ע"א), "רמה קרני באלקי" רמה קרני ולא רמה פני, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן,

יש לומר, טעם לתקיעת שופר בקרן, משום שאנחנו רוצים שתמישך המלכות עלינו, ואלו שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם,

טו, לערבב את השטן י"ל להפוך את השטן מקטגור לסנגור

כתיב (איוב א' ו') "ויהי היום ויבאו בני האלקים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם,

כתב רש"י, ויהי היום - אותו יום ראש השנה היה, שהוא יום תרועה, וצוה הקב"ה לשטן להביא זכות, וחובה של כל הבריות, עכ"ל רש"י,

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ו ע"ב), ויהי היום ויבאו בני האלקים להתיצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא ויען השטן וגו' - אמר לפניו: רבש"ע, שטתי בכל העולם כולו ולא מצאתי נאמן כעבדך אברהם וכו',

א"ר יוחנן: גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית פרק כב פסוק יב) כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני ובאיוב כתיב: איש תם וישר ירא אלקים וכו'.

א"ר לוי: שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו. שטן, כיון דחזיא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב, אמר: חס ושלום, מינשי ליה לרחמנותיה דאברהם;

וביארנו הבוארים בעם, כי השטן בא בטענה שלא תשתכח אהבתו של אברהם אבינו,

אפשר לומר, הפירוש לערבב את השטן, להפוך אותו, שיבוא להזכיר זכויות ולא לקטרג,

טז, בפיוט ונתנה תוקף יש לבאר הקושיות העולות שם

מי לא תצא רוחו, בתפילת מוסף בשעה שאומרים את תפילתו של רבי אמנון ממגנצא, ונתנה תקף קדשת היום. כי הוא נורא ואיום. ובו תנשא מלכותך. ויכון בחסד כסאך. ותשב עליו באמת, וכו', ומלאכים יחפזון, חיל ורעדה יאחזון. ויאמרו, הנה יום הדין. לפקד על צבא מרום בדין. כי לא יזכו בעיניך בדין.

השאלות בפיוט ונתנה תוקף

ובו תינשא מלכותך, במה, אנחנו קרוצים מחומר שאין בנו שמץ של מושג מגודל כבוד מלכותו יתברך, איך ובמה אנחנו יכולים לרומם את מלכותו ית', כמ"ש "ובו תנשא מלכותך",

חיל ורעדה יאחזון, מה חיל ורעדה יש למלאכים מיום הדין, וכי יצר הרע יש ביניהם לעבור את פי השם,

ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין. מובן מכך, כי הדין הוא על צבא המרום, וכי צבא המרום יכולים לעבור את פי ה' וכי בחירה יש להם,

כי לא יזכו בעיניך, הם דברי המלאכים, ויזכו הוא לשון נסתר, ואם על עצמם אמרו כן היל"ל כי לא נזכה בעיניך בדין, מהו כי לא יזכו, שהוא לשון נסתר, הנראה שכלל ישראל לא יזכו,

ביאור הדברים, ובו תנשא מלכותך כי ביום בריאת העולם אנו אומרים בואו ונחדש המלוכה

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ג'), עד שלא נברא העולם, נתייעץ הקב"ה בתורה ששמה תושיה האם לבראות עולם,

השיבה ואמרה לו, רבון כל העולם אם אין צבא למלך ואם אין מחנה למלך על מה הוא מולך, אם אין עם לקלס למלך אי זה הוא כבודו של מלך, שמע הקב"ה וערב לו, ע"כ,

ומכאן אמרו בספה"ק "אין מלך בלא עם",

מבואר, כי המלך נתגדל ע"י קלוסו של העם, ולכן בכל שנה ביום בריאת העולם שבראו עפ"י עצת התורה, אנו באים לחדש מלכותו יתברך בעומדנו לקראתו "המלך"

פחדם של המלאכים שמא יש בישראל המאמינים בצבא המרום

נראה לבאר, כי פחדם של המלאכים הוא, כפי שהם אומרים, לפקד, על צבא מרום בדין,

פירוש, שבאים לדון את עם ישראל, אם אינם עובדים ח"ו לצבא המרום, וגם כאשר אין עובדים עבודה זרה ר"ל, אם אומרים על הטבע, שיש בו כח ח"ו ויכולת בבחינת עולם כמנהגו נוהג, בשעה שכל הטבע וכל צבא המרום הם רק משרתים, ואם יש באישי ישראל, שאינו מכיר בבירור כי הטבע וצבא

פרפראות פאר

המרום אין בהם שום יכולת, והמה רק משרתים אליו ית',

וצריך לידע כל פעול כי אתה פעלתו, פירוש, שיש לדעת כי כל פעולה ופעולה שאתה הוא שמפעילו, ולא ח"ו הטבע, גם אם השמש עולה בכל בוקר, אין זה פעולת הטבע, אלא הכל נסים,

ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, פירוש, שכל מה שנוצר, גם אם נוצר ע"י מי, יש להבין כי אתה הוא שיצרתו,

ויאמר כל אשר נשמה באפו, פירוש, שבכל נשימה ונשימה שאדם יכול לנשום באפו, צריך לומר, ה' אלוקי ישראל מלך, פירוש, שבכל פעם, כלומר, בכל שניה, יש להודות לשמו על הנשימה שנתת בי,

כדאיתא (בראשית רבה פרשת פרשה יד) ר' לוי בשם ר' חנינא אמר על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מ"ט (תהלים קנ) כל הנשמה תהלל קה, כל הנשימה תהלל קה,

ומלכותו בכל משלה, פירוש, שבכל דבר ודבר, צריך לראות את מלכותו ית', כמ"ש הרמב"ן (שמות, פרק י"ג פסוק ט"ז), "שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכלם נסים, אין בהם טבע, ומנהגו של עולם",

וחששם של המלאכים הוא, כי לא יזכו, פירוש, שעם ישראל לא יזכו חלילה בזה הדין שדנים אותם, אם ח"ו אין בהם שמץ מחשבה כי עולם כמנהגו נוהג והוא מכח עצמו,

וזהו כוונת הפייטן, ומלאכים יחפזון. וחיל ורעדה יאחזון. ויאמרו הנה יום הדין. שעל זה ישראל באים לדין, לפקד, על צבא מרום בדין, שמא יש בבני ישראל מאמינים ח"ו כי לצבא המרום יש כח ויכולת עצמית, וח"ו לא יזכו בדין,

ביאור הפיוט משרתיו שואלים זה לזה
איה מקום כבודו

וכך גם אפשר לפרש, משרתיו שואלים זה לזה, **איה מקום כבודו**, פירוש, שצבא המרום המשרתים לו ית', שואלים אלו לאלו, האם כבודו של השי"ת במקומו, כלומר, שהכל בבני אדם יודעים כי המה רק משרתים אליו ית', וזהו איה מקום כבודו של השי"ת,

ראש השנה תשפ"ז

יז, ימחו על קידוש שמך הוא לימוד
זכות של אברהם ויעקב אבינו

כתב בספר אהבת יונתן ממוהר"ר יונתן, כתיב (ישעיהו מ"ט ט"ו הפטרת עקב) "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה" וכו' יובן עפ"י מ"ד בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) לעתיד יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו **יאמר אברהם ימחו על קידוש שמך וגם יעקב יאמר ימחו על קידוש שמך**

וצריך להבין לכאורה, איך יאמרו אבות העולם ימחה מין הישראלי,

רק באמת בזה הם מלמדין סגוריא לומר אף שחטאו המה פושטין צווארם ונהרגין על קידוש השם,

ולכן אין בדין שיקבלו עונש על חטאם וזהו **בכח המאמר ימחו על קידוש**,

וידוע מה שהורה אברהם אהבתו הזכה באלקים בענין יצחק עת שנאמר לו קח נא את בנך וזה היה **מופלא בכל הנסיונות**, וע"ז כרת הקב"ה עמו הברית כי לא תשכח מפי זרעו, **עכ"ל אהבת יונתן**,

ובכך מבואר הפיוט (ספר הרוקח הלכות ראש השנה סימן רא), עוד יזכור לנו **אהבת איתן** אדונינו **ובזכות הנעקד** ישבית מדיננו ובזכות התם יוציא לאור דיננו כי קדוש היום לאדונינו.

יח, ביאור כפתור ופרח בפיוט ובבן
הנעקד ואם כבנים אם כעבדים

איתא, עוד יזכר לנו אהבת איתן, אדונינו. ובבן הנעקד ישבית מדיננו. ובזכות התם יוציא איום לצדק דיננו. כי קדוש היום לאדוני

איתא, היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים, ואם כעבדים ענינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו איום קדוש:

איתא בגמרא (שבת פ"ט ע"ב), לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, בניך

פרפראות פאר

חטאו לי. אמר לפניו: רבונו של עולם - ימחו על קדושת שמך.

אמר, אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר ליה, בניך חטאו. אמר לפניו, רבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך.

אמר, לא בסבי טעמא, ולא בדדקקי עצה.

אמר לו ליצחק, בניך חטאו לי. אמר לפניו, רבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך?

ועוד, כמה חטאו, כמה שנותיו של אדם, **שבעים שנה**. דל עשרין דלא ענשת עליהו, פשו להו **חמשים**. דל עשרין וחמשה דלילותא פשו להו עשרין וחמשה. דל תרתי סרי ופלגא, דצלווי ומיכל ודבית הכסא - פשו להו תרתי סרי ופלגא. **אם אתה סובל את כולם** - מוטב,

ואם לאו - פלגא עלי ופלגא עליך.

ואם תמצא לומר כולם עלי - **הא קריבית נפשי קמך**.

ביאור הפיוטים ע"ד מאמר חז"ל

כבר נתבאר לעיל בשם הר"ר יונתן, כי אהבתו של אברהם אבינו להקב"ה ומסי"נ שהיה לו, ולימוד זכות של יעקב אבינו, הביאום לומר **ימחו על קידוש שמך** פירוש, הגם שחטאו הם מוכנים למסירות נפש על קידוש שמך, ולא יחליפוך באלהים אחרים,

בכך מבואר, יזכור לנו אהבת איתן זה אברהם אבינו, וזכות שלימד התם זה יעקב אבינו, **ועל כן יוציא איום לצדק דיננו**,

ובבן הנעקד ישבית מדיננו, זה דין ודברים שהיה ליצחק עם הקב"ה על חטאם של ישראל,

וכך יש לבאר, אברהם ויעקב לא התיחסו לחטאים, אלא אמרו אף שחטאו הרי הם נהרגים על קידוש שמך, וע"ז אמר הקב"ה **לא בסבי טעמא, ולא בדדקקי עצה**. פירוש, שאינם נותנים **טעם ועצה** מה לעשות עם החטאים,

ראש השנה תשפ"ז

ועל זה נכנס יצחק אבינו בעובי הקורה ואמר, אם כבנים אם כעבדים, **אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים**,

וכך אמר בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, **עכשיו בני ולא בניך?** ובתורת בנים אתה צריך לסלוח להם ללא שום סיבה **כרחם אב על בנים** ללא סיבה,

ואם כעבדים, אם תרצה לסלוח להם בתורת עבדים,

עינינו, כמה שנותיו של אדם, **שבעים שנה**. אלה הם ימי שנותינו וזהו **עינינו** בגימ' 70,

לך בגימ' 50, דל עשרין דלא ענשת עליהו, פשו להו **חמשים**.

תלויות, כפרתם **תלויה** בג' דרכים, א, **אם אתה סובל את כולם**, ב, **פלגא עלי ופלגא עליך**, ג, **הא קריבית נפשי קמך**.

וזהו ובבן הנעקד ישבית מדיננו.

יט, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו הוא תשרי שעכשיו נברא עיון יעקב

איתא בגמרא (עירובין י"ג ע"ב) תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם

שלא נברא יותר משנברא **עכשיו שנברא** יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו, ע"כ

בעיון יעקב על עין יעקב, כתב וז"ל, **ועכשיו שנברא** יפשפש במעשיו, אפשר כמ"ד בתשרי נברא העולם לכך **עכשיו** בתשרי **שנברא** הוא הזמן שיפשפש במעשיו זמן תשובה לכל היא.

פרפראות פארכ, ביאור הכתוב אני ראשון ואני
אחרון, ומבלעדי אין אלקים

כתיב (ישעיה מ"ד ו') "ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, כה אמר ידוד מלך ישראל וגואלו, ידוד צבקות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלהים",

יש להקשות, כאשר אומר הקב"ה, "אני ראשון", משמעות הלשון הוא שיש שני, כמו כן, משמעות הלשון, "אני אחרון", משמעות הלשון, שיש מלפניו, והיה צ"ל אני אחד ואין אחר,

וצריך לפרש כך את כוונת הפסוק, שהתחיל, "כה אמר ידוד מלך ישראל וגואלו, ידוד צבקות", הקב"ה ברא את כל צבאות השמים והטבע, שיעמדו לשרתו, אך יש מי שטועה ר"ל לחשוב, כי צבא השמים כגון השמש והירח ועוד, המה גם אלהים,

ועל זה אומר הנביא, "כה אמר ידוד מלך ישראל וגואלו, ידוד צבאות, כלומר, מלך הצבאות, אני ראשון, על אף שבראתי צבאות רבים לשרתני, שלא תטעו לומר, כי יש משהו אחרי, שהם, הצבאות המשרתים אותי, אלא אני ראשון לפני הצבאות, כמו כן אני אחרון, שלא תטעו לומר כי יש משהו לפני, אלא אני הוא גם אחרי שיש לי צבאות רבים,

"ומבלעדי אין אלהים", לטעות ח"ו ולחשוב כי יש עוד אלהים, וזהו פירוש הפסוק, "כה אמר יהוה מלך ישראל וגואלו יהוה צבאות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלהים".

כא, ביאור בפיוט, אם תמצה עמק
הדין

בפיוט מוסף יום א', קל אמונה בערכך דין, אם תמצה עמק הדין מי יעמוד לפניך בדין, לכאורה, זו בקשה שאינה הגונה, כשמבקשים שידונו אותנו רק באופן שטחי שלא לעומק,

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"ב), אמר רבי יצחק, שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם,

אלו הן "קיר נטווי", "עיון תפילה", "מוסר דין על חבריו", והם ראשי התיבות של עמ"ק,

ראש השנה תשפ"ז

ועל זאת בקשתנו מאתו ית' אל תמצה דיננו עפ"י מה שאנחנו הזכרנו עונותינו, בעמ"ק הדין.

כב, ביאור בפיוט באין מליץ יושר
מול מגיד פשע

האותיות "פשע" בחילוף הם "שפע"

אף אם אי אפשר למחוק את הפשע, בקשתנו להחליף בין האותיות ולא לקרוא ביושר, ואז אם תקרא ממול את המלה פשע, תוכל להפכו ולהגיד שפע,

וזהו באין מליץ, יושר, פירוש, כאשר תקרא ביושר, את המילה פשע, לא ניתן ח"ו להמליץ רחמים עלינו, בכ"ז בקשתנו, ממול מגיד פשע, להגיד פשע, ממול, ואז זה הופך לשפע,

כג, ביאור בפיוט תעבור על פשע
ותמחה אשם

מעל האותיות פ'ש'ע' הם האותיות צ'ת'פ'כאשר תעבור מעל האותיות פ'ש'ע', תמצא את האותיות, צ' ת' פ' שהם ראשי התיבות של צ'דקה ת'שובה פ'ילול, וזהו, תשובה-

תפילה- צדקה, שמעבירין את רוע הגזירה. וזהו, תעבור על פשע ועי"ז תמחה אשם,

כד, קולו של יעקב מבטל את הקטרוג
של עשיו

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"א) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, לערבב את השטן,

איתא, בשעה שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשיו,

אפשר לפרש, מ"ש הקול קול, יעקב, שתי פעמים, הם רמז לתקיעות דמיושב, ותקיעות דמעומד, לערבב את השטן, זה עשיו, וזהו, בשעה שהקול קול יעקב, דהיינו תקיעות דמיושב ומעומד, אז אין הידים ידי עשיו, ואין שליטה לשטן, ולכן תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, לערבב את השטן,

פרפראות פאר**כה, הבן יקיר לי אפרים למה לא אמר****כי ילד שעשועים****קושיית המפרשים שאמר אם בלשון ספק**

כתיב (ירמיה ל"א י"ט) "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'",

יש לדייק, בלשון **אם** ילד שעשועים הוא, היה צ"ל, הבן יקיר לי אפרים, **כי** ילד שעשועים הוא, מי איכא ספיקא קמי שמיא, שאומר אם ילד לשון ספק, **קושיית המפרשים**,

ביאור העניין שנעשה ילד שעשועים ע"י ששואל את עצמו

אפשר לפרש הכוונה, כי "**אם ילד שעשועים**", זה הסבר, מדוע "הבן יקיר אפרים", משום שהוא שואל את עצמו כל הזמן "אם ילד שעשועים הוא", ולכן הוא בן יקיר,

כידוע שעשוע זה התורה, כמ"ש לולא תורתך שעשועי,

וגם "כי מדי דברי בו", מביא רש"י (ירמיה ל"א י"ט) מהמדרש, דבורי בו, זו התורה, וע"י שהבן שואל את עצמו כל הזמן, **אם הוא מספיק ילד שעשועים**, ובכך הוא נהיה בן יקיר.

כו, אמרו לפני מליות כדי שתמליכוני**עליכם שלא אצטרך למלוך בכח**

איתא בגמרא (ראש השנה ל"ד ע"ב), אמר רבה אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני, מלכיות, כדי שתמליכוני עליכם,

כתיב (יחזקאל כ' ל"ג), חי אני נאם ה' אלקים, "אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה **אמלוך עליכם**",

וכך אפשר לפרש הפסוק, אמרו לפני, מלכיות, תגידו אתם מלכיות לפני, כדי

שתמליכוני עליכם, כדי **שאתם** תמליכו אותי עליכם מרצונכם,

לפני שאני יאמר מלכיות, ואצטרך ח"ו בכח למלוך עליכם, כמו שאה"כ, (יחזקאל כ' ל"ג), "אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה **אמלוך עליכם**",

ולכן, תמליכוני אתם, לפני, כי אם לא, אמלוך עליכם ביד חזקה, וזהו, אמרו לפני מלכיות, לפני שאני אמלוך עליכם בכח,

ראש השנה תשפ"ז

ואז יתקיים בחימה שפוכה על הגויים **כמאמר הכתוב** (ירמיהו י" כ"ה) "**שפך חמתך**", על הגוים אשר לא ידעוך, כי אנחנו יודעי שמך ומלכותך עלינו, ואין צורך להגיע ח"ו אל "ובחמה שפוכה אמלוך עליכם",

כז, ביאור המהרש"א למה בעשי"ת**נקרא הקב"ה מלך ולא קל**

איתא בגמרא (יבמות מ"ט ב'), **כתיב** (דברים ד' ז') מי כה' אלקינו **בכל קראנו אליו**, (כלומר תמיד) **וכתיב** (ישעיהו פרק נ"ה ו') "דרשו ה' בהמצאו קראהו (רק) בהיותו קרוב", **אלא**, הא **בציבור** (בכל קראנו אליו), הא **ביחיד** (דרשו ה' בהמצאו), **ויחיד אימת**, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון, **אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים**. ע"כ,

ביאור המהרש"א בעשי"ת יש לקרוא מלך ולא קל

כתב המהרש"א (יבמות מ"ט ב' ד"ה משה), עד"ז יש לפרש קרא (דברים ל"ב ג') "כי שם ה' **אקרא** הבו גודל לאלוקינו", ר"ל, בזמן דאף **היחיד** קורא ה', כדכתיב כי שם ה' **אקרא**, בלשון **יחיד**, דהיינו בעשרה הימים, **אז** אתם **הבו גודל לאלוקינו**, שלא תקראו אותו "**קל**" שהוא שם **משותף** בשמכם **ישר-אל**, **אלא** לגודלו תקראו אותו **מלך**, כי הוא **אז מלך על כל הארץ לדונם אז**, ובעי אפוישי רחמים, ולא כמבקש משותף,

ועד"ז יש לכוון קרא (ישעיהו ה' ט"ז), "**ויגבה ה'** צבקות **במשפט והקל** הקדוש נקדש בצדקה, **עכ"ד המהרש"א**. **כלומר**, שבימי המשפט יש להגביהה השם **קל** לשם **מלך**, ובכך הוא נקדש בצדקה,

בירור בדברי המהרש"א שכתב יש לכוון קרא ויגבה

יש לברר הא דאיתא בגמרא (ברכות דף יב עמוד ב'), דרבי אלעזר יליף מהאי קרא, **אפילו אמר** (בעשי"ת) **הקל הקדוש - יצא**, שנאמר (ישעיהו ה' ט"ז), **ויגבה ה'** צבקות **במשפט והקל הקדוש** נקדש בצדקה. אימתי ויגבה ה' צבאות **במשפט** - **אלו עשרה ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים**, וקאמר **הקל הקדוש**.

וצ"ל כי כוונת המהרש"א היא למסקנת הגמרא רבה אמר: **המלך** הקדוש והמלך המשפט. **והלכתא כרבה**. שאם אמר הקל הקדוש לא יצא אפילו בדיעבד,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555, נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com